

ЕЛДЕР БОЙЫНША HIGHLIGHTS №40

13-20 қаңтар аралығы

Мазмұны

АҚШ	5
.....	5
Канада	16
.....	16
Еуропалық Одақ	19
.....	19
ҚХР	26
.....	26
Жапония	32
.....	32
Ресей	37
.....	37
Орталық Азия Елдері	39

АҚШ

1. Дональд Трамп президентінің әкімшілігі тұрғын үй сатып алу кезінде бастапқы жарнаны төлеу үшін **401(k)** зейнетақы жоспарларындағы қаражатты пайдалануға мүмкіндік беретін бастаманы қарастыруда. Ақ үйдің экономикалық кеңесшісі Кевин Хассеттің айтуынша, ұзақ мерзімді зейнетақы жинақтарына нұқсан келтірмеу мақсатында бұл тетік әлі де пысықталуда, ал жоспардың түпкілікті параметрлері Давоста өтетін Дүниежүзілік экономикалық форумда ұсынылуы мүмкін.

Бастама ипотекалық мөлшерлемелер мен тұрғын үй бағасының жоғары деңгейі жағдайында тұрғын үйдің қолжетімділігін арттыруға бағытталған әкімшіліктің кеңірек тұрғын үй күн тәртібіне сәйкес келеді. Қоса қарастырылып отырған шаралар қатарында **ірі инвестициялық қорлар мен корпорациялардың** бір отбасылық тұрғын үйлерді сатып алуына шектеу енгізу, сондай-ақ

ипотекалық бағалы қағаздар нарығы арқылы мемлекеттің ықтимал араласуы (оның ішінде *Федералдық ұлттық ипотекалық қауымдастықтың құралдары*) бар. Алайда экономистер тұрғын үй ұсынысы ұлғайтылмайынша, мұндай қадамдар сұранысты ынталандырып, баға қысымын күшейтуі мүмкін екенін және нарықтың құрылымдық мәселелерін шешпейтінін ескертеді¹.

2. Ақ үй әкімшілігі Америка Құрама Штаттарындағы электр желілерінің ең ірі операторы **PJM Interconnection** компаниясынан электр энергиясының тапшылығын болдырмау және тарифтердің өсуін тежеу мақсатында шұғыл қуат аукционын өткізуді талап етті. Мұндай шешім, ең алдымен, **жасанды интеллекттің дамуына байланысты деректер орталықтары** тарапынан

¹ <https://www.reuters.com/sustainability/boards-policy-regulation/trump-housing-plan-allow-401k-money-down-payments-adviser-says-2026-01-16/>

сұраныстың күрт өсуімен және жаңа генерациялық қуаттарды іске қосу қарқынының баяу болуымен түсіндіріледі. PJM өңірінде (13 штат пен Вашингтон, шамамен алпыс жеті миллион тұтынушы) баға айтарлықтай өсті: соңғы қуат аукционы жылдық есепте тарифтердің сегіз жүз пайыздан астам өсуіне әкелді.

Бұған жауап ретінде әкімшілік пен штат губернаторлары уақытша баға шектеуін енгізу жөнінде келісімге келіп, деректер орталықтарын өз қажеттіліктері үшін жаңа генерация құрылысына қаржы салуға міндеттейтін **BYOG** (*Bring Your Own Generation*) моделін ілгерілетуде.

Сонымен қатар **PJM** жаңа қуаттарды желіге қосуды жеделдетуді және ірі тұтынушылардың генерацияны ерікті түрде орналастыруын ұсынуда².

3. Дональд Трамп әкімшілігі жекелеген жоғары технологиялық жартылай өткізгіштерге енгізілген **25% тариф чиптер секторындағы жеткізу тізбектерін қорғау және жергіліктендіруге бағытталған** кең ауқымды стратегияның тек **«бірінші кезеңі»** екенін мәлімдеді. Бұл шешім Америка Құрама Штаттарының Сауда министрлігінің ұлттық қауіпсіздік саласындағы өкілеттіктері шеңберінде қабылданды.

Ақ үйдің мәлімдемесіне сәйкес, тарифтер **қысым көрсету және келіссөздер жүргізу құралы ретінде қарастырылады**, ал алдағы кезеңде жекелеген елдер мен компанияларға қатысты қосымша шаралардың қабылдануы мүмкін. Бұған дейін Дональд Трамп шетелде өндірілген жартылай өткізгіштерге, егер шетелдік өндірушілер өндірістік қуаттарын Америка Құрама Штаттарының аумағына көшірмесе, **100% дейінгі баж салығын енгізу** мүмкіндігін жария түрде жоққа шығармаған болатын³.

² <https://www.reuters.com/legal/litigation/white-house-seeks-emergency-power-auction-largest-us-electric-grid-2026-01-16/>

³ <https://www.reuters.com/world/us/white-house-says-25-semiconductor-tariffs-phase-one-action-2026-01-15/>

4. Америка Құрама Штаттарының ауыл шаруашылығы экономикасы **ауыл шаруашылығы өнімдерінің төмен бағалары, өндірістік шығындардың өсуі және несиелік шарттардың қатаңдауының қатар әсер етуі салдарынан күшейіп келе жатқан қысымға ұшырауда.** Үшінші жыл қатарынан фермерлер төмен табыстылық жағдайында жұмыс істеп отыр, ал 2026 жылы Америка Құрама Штаттарының Ауыл шаруашылығы министрлігінің болжамдарына сәйкес жүгері мен соя өндіруге жұмсалатын шығындар одан әрі арта береді, сол уақытта нарықтық бағалар өзін-өзі ақтау деңгейінен төмен күйінде сақталады.

Қаржылық қиындықтар саудадағы белгісіздік пен экспорттық нарықтардың, ең алдымен Қытай нарығының, жоғалуымен күшейе түсуде, бұл

астықтың артық ұсынысына және бағаға қосымша қысымның қалыптасуына алып келуде. Банктер несиелеу саясатын сақтандыру бағытында қатаңдатып отыр, ал 2025 жылдың **алғашқы тоғыз айында фермерлердің банкроттық туралы** арнайы рәсім бойынша, яғни **12 тарау шеңберінде,** берген өтініштерінің саны шамамен **36%** өсті, бұл дағдарыстың жүйелік сипатын көрсетеді.

Теріс салдарлар ауыл шаруашылығы саласының шеңберінен шығып, бүкіл ауылдық экономикаға таралуда: ауыл шаруашылығы техникасын өндіретін кәсіпорындарда жұмыс орындары қысқарып, өңдеу қуаттары жабылуда, сондай-ақ ауылдық мектептер мен ауруханаларда жұмыспен қамтудың төмендеу қаупі арта түсуде. Сарапшылар сауда және аграрлық саясатта ұзақ мерзімді шешімдер қабылданбайынша, фермерлерге түсетін қаржылық қысым сақталатыны жөнінде ортақ пікірге келеді⁴.

5. Америка Құрама Штаттары президентің әкімшілігі Иранға қарсы санкцияларды

⁴ <https://www.reuters.com/world/us/us-farm-economy-shows-widening-cracks-costs-rise-jobs-vanish-2026-01-15/>

кеңейтіп, Йемендегі қарулы топты қаржыландыруға қатысы бар **21 жеке және заңды тұлғаны** санкциялық тізімге енгізді. Америка Құрама Штаттарының Қаржы министрлігінің мәліметтеріне сәйкес, бұл санкциялар Иранның хуситтерге **заңсыз мұнай саудасы, қару-жарақ сатып алу** және Біріккен Араб Әмірліктерінде, Оман Сұлтандығында және Йеменде қаржылық қызметтер көрсету арқылы қолдау көрсететін қаржылық және логистикалық арналарын жабуға бағытталған. Жыл сайынғы көлемі **2 млрд АҚШ долларынан** асатын мұнай контрабандасынан түсетін кірістер Қызыл теңіздегі коммерциялық кеме қатынасына шабуылдар жасауға және зымыран-дрон жүйелерін сатып алуға пайдаланылуда.

Вашингтон **Таяу Шығыс өңірінен** тыс жерлерде **контрабандалық бағыттардың кеңеюіне, соның ішінде** Орталық Азия елдері арқылы транзиттік арналар қалыптастыру әрекеттеріне ерекше назар аударуда, бұл ирандық делдалдар үшін жаңа басымдық ретінде қарастырылуда. Америка Құрама Штаттарының билік

органдары жеткізілімдерді жасырудың күрделі тетіктері қолданылатынын, оның ішінде қару-жарақты азаматтық жүк ретінде бүркемелеп тасымалдау жағдайларын тіркеуде. Бұл жайт үшінші елдердің қаржылық және логистикалық құрылымдары үшін санкциялық және беделдік тәуекелдердің артуына әкеледі⁵.

6. Америка Құрама Штаттарында **стратегиялық маңызы бар пайдалы қазбалардың 2,5 млрд АҚШ доллар** көлеміндегі стратегиялық резервін құруды көздейтін екі партиялық заң жобасы ұсынылды. Бұл бастама бағаны тұрақтандыруға және сыртқы жеткізушілерге, ең алдымен Қытай Халық Республикасына, тәуелділікті төмендетуге бағытталған. Құжатта электр көліктерінде, қорғаныс өнеркәсібінде және жоғары технологиялар саласында қолданылатын

⁵ <https://www.reuters.com/world/middle-east/us-issues-new-iran-related-sanctions-us-treasury-website-shows-2026-01-15/>

литий, никель, сирек жер элементтері және өзге де негізгі минералдарды сатып алу мен сақтауды жүзеге асыратын Тұрақтылықтың **стратегиялық резервін қалыптастыру** көзделеді.

Резервті басқару Федералдық резерв жүйесінің үлгісі бойынша **жеті адамнан тұратын тәуелсіз кеңеске** жүктелуі ұсынылуда. Бұл кеңес америкалық өндіру мен өңдеуді қолдау үшін қажет болған жағдайда минералдарды нарықтық бағадан жоғары бағамен сатып алу құқығына ие болады. Заң жобасы сондай-ақ кемінде **100 млн АҚШ доллары** көлемінде жарна енгізу шартымен одақтас мемлекеттердің қатысуына мүмкіндік береді және қордағы ресурстарды жеке сектор мен қорғаныс қажеттіліктері үшін сатуға, кейін алынған қаражатты қайта инвестициялауға жол береді⁶.

7. Америка Құрама Штаттарының акциялар нарығында өсімнің **технологиялық сектор шегінен тыс кеңейіп келе жатқанын көрсететін белгілер**

байқалуда. Үш жылдан астам уақыт бұрын басталған бычий нарық кезеңінен бері **S&P 500 индексі 90%** астам өсті, бұл өсімнің негізгі бөлігін ірі технологиялық компаниялар қамтамасыз етті. Алайда қазан айының соңынан бастап **өнеркәсіптік сектордың, денсаулық сақтау саласының және шағын компаниялардың акциялары нарықтан озық қарқын көрсете бастады**, ал технологиялық сектор салыстырмалы түрде әлсіз динамика танытты.

Анықтама: Өрлеу нарығы — бұл қаржы нарығының активтер бағасының, ең алдымен акциялардың, ұзақ мерзімді әрі тұрақты өсуімен және инвесторлардың экономика мен корпоративтік табыстарға қатысты оң күтулерінің басымдығымен сипатталатын кезеңі. Бычий нарықтың классикалық өлшемі ретінде қор индекстерінің алдыңғы ең төменгі деңгейлерімен салыстырғанда кемінде жиырма пайызға өсуі және осы үрдістің ұзақ уақыт бойы сақталуы қабылданады. Мұндай кезеңге инвестициялық белсенділіктің артуы, несиелеудің кеңеюі, компаниялар табысының өсуі және инвесторлардың тәуекелге бейімділігінің күшеюі тән.

Аталған ротацияның негізгі көрсеткіштерінің бірі ретінде **S&P 500 Equal Weight** индексі қарастырылады: қазан айының

⁶ <https://www.reuters.com/legal/litigation/us-lawmakers-introduce-bill-create-25-billion-critical-minerals-stockpile-2026-01-15/>

соңынан бері **бұл индекс 5% астам өсті**, ал дәстүрлі S&P 500 индексі шамамен **1%** ғана артты. Бұл нарықтағы өсімнің тек ең ірі корпорациялар есебінен емес, сонымен қатар индекстегі орташа компаниялардың қатысуымен де қамтамасыз етіліп отырғанын білдіреді. Мұндай үрдістің басты себептері ретінде технологиялық акциялардың жоғары бағалануы және жасанды интеллект саласына бағытталған инвестициялардың өтелімділігіне қатысты белгісіздік көрсетіледі.

Сарапшылардың болжамдарына сәйкес, **2026 жылы S&P 500 индексіне кіретін барлық 11 сектор кемінде 7% деңгейінде пайда өсімін көрсетеді**. Бұл ретте «Керемет жетілік» деп аталатын компаниялар тобы бойынша күтілетін пайда өсімі **23,5%** құрайды, ал индекстегі қалған компаниялар үшін бұл көрсеткіш шамамен **13%** деңгейінде болады. Бұл жағдай нарықтағы өсімнің біртіндеп теңгерімді сипат алып, секторлар арасында неғұрлым біркелкі бөлініп жатқанын көрсетеді⁷.

⁷ <https://www.reuters.com/business/us-stocks-leadership-showing-signs-broadening-beyond-tech-2026-01-15/>

Анықтама: «Керемет жетілік» - соңғы жылдары Америка Құрама Штаттарының қор нарығының, әсіресе S&P 500 индексінің, негізгі өсім қозғаушы күші болып отырған жеті ірі технологиялық компанияның бейресми атауы. Бұл топқа Apple, Microsoft, Alphabet, Amazon, Nvidia, Meta Platforms және Tesla компаниялары жатады. Аталған компанияларға S&P 500 индексінің жиынтық капитализациясының шамамен отыз–отыз бес пайызы тиесілі.

8. Америка Құрама Штаттарының президенті әкімшілігі 2026 жылғы 21 қаңтардан бастап **75 елдің азаматтары үшін иммиграциялық визаларды өңдеуді уақытша тоқтататынын** жариялады. Бұл шешім иммиграциялық саясатты қатаңдату аясында қабылданып, Латын Америкасы, Африка, Таяу Шығыс, Оңтүстік Азия, Балқан өңірі елдерін, сондай-ақ посткеңестік кеңістіктегі бірқатар мемлекеттерді, оның ішінде Қазақстан мен Ресей Федерациясын қамтиды.

Туристік визалар аталған **шектеулерге жатпайды.**

Америка Құрама Штаттарының Мемлекеттік департаменті өтініш берушілерді тексеруді күшейту мақсатында визалық рәсімдерге «толық қайта қарау» жүргізіліп жатқанын түсіндірді. Негізгі **уәж ретінде кейбір иммигранттардың әлеуметтік және бюджеттік бағдарламаларға қол жеткізе отырып, мемлекет үшін қаржылық ауыртпалыққа айналу қаупі аталды.**

Сыншылар бұл шара іс жүзінде **заңды иммиграцияны шектейді және жыл сайын 315 мыңға дейін әлеуетті иммигрантқа әсер етуі мүмкін** деп есептейді. Мемлекеттік департаменттің деректеріне сәйкес, қаңтар айынан бері **100 мыңнан астам виза жойылған**, ал әлеуметтік желілердегі белсенділікті талдауды қоса алғанда, өтініш берушілерді тексеру айтарлықтай қатаңдатылған. Аталған шешім Дональд Трамп әкімшілігінің Америка Құрама Штаттарының көші-қон саясатын түбегейлі қайта қарауға бағытталған кең ауқымды стратегиясының

құрамдас бөлігі болып табылады⁸.

Анықтама: *әкімшіліктің мәлімдеуінше, тоқтата тұру шарасы қолданылатын елдер тізіміне Ауғанстан, Албания, Алжир, Антигуа және Барбуда, Армения, Әзербайжан, Багам аралдары, Бангладеш, Барбадос, Беларусь, Белиз, Бутан, Босния және Герцеговина, Бразилия, Камбоджа, Камерун, Кабо-Верде, Колумбия, Конго Демократиялық Республикасы, Куба, Доминика, Мысыр, Эритрея, Эфиопия, Фиджи, Гамбия, Грузия, Гана, Гренада, Гватемала, Гвинея, Гаити, Иран, Ирак, Кот-д'Ивуар, Ямайка, Иордания, Қазақстан, Косово, Кувейт, Қырғызстан, Лаос, Ливан, Либерия, Ливия, Солтүстік Македония, Молдова, Моңғолия, Черногория, Марокко, Мьянма, Непал, Никарагуа, Нигерия, Пәкістан, Конго Республикасы, Ресей Федерациясы, Руанда, Сент-Китс және Невис, Сент-Люсия, Сент-Винсент және Гренадиндер, Сенегал, Сьерра-Леоне, Сомали, Оңтүстік Судан, Судан, Сирия, Танзания, Таиланд, Того, Тунис, Уганда, Уругвай, Өзбекстан және Йемен кіреді.*

9. Америка Құрама Штаттарының президенті **Дональд Трамп Reuters** ақпарат агенттігіне берген сұхбатында өзінің экономикалық

⁸ <https://www.reuters.com/world/us/us-suspend-visa-processing-75-nations-next-week-fox-news-reports-2026-01-14/>

және сыртқы саяси бағытының негізгі бағдарларын айқындап, стратегиялық шешімдер қабылдауда президенттің рөлін күшейтуге басымдық берді. Ақша-несие саясаты саласында ол мемлекет басшысы Федералдық резерв жүйесінің саясатына ықпал етуі тиіс екенін мәлімдеп, осы арқылы аталған жүйенің толық тәуелсіздігіне күмән келтірді. Сонымен қатар ол қазіргі төраға **Джером Пауэллді** қызметінен босатуды жоспарламайтынын, алайда болашақта балама кандидатураларды қарастырып отырғанын нақтылады.

Украинадағы соғысқа қатысты пікір білдіре отырып, Трамп Ресей Федерациясының президенті **Владимир Путин** Украина президенті **Владимир Зеленскийге** қарағанда бейбіт келісімге көбірек дайын деген көзқарасын жеткізді. Ол сондай-ақ Америка Құрама Штаттары Киевке шектеулі қолдау көрсете отырып, өңір қауіпсіздігі үшін Еуропадан анағұрлым жоғары жауапкершілік күтетінін аңғартты.

Таяу Шығыс пен Латын Америкасына қатысты сыртқы саяси мәселелерде Дональд Трамп прагматикалық ұстаным танытты. Иран мәселесі

бойынша ол биліктің ықтимал ауысуын талқылау әзірге ерте екенін айтты, ал Венесуэлаға қатысты оппозициямен де, қазіргі билікпен де диалог жүргізуге дайын екенін растады. Ішкі саясатқа тоқтала келе, президент аралық сайлауларда республикашылдар үшін тәуекелдердің жоғары екенін мойындады және Венесуэланың қолдауынан айырылуына байланысты Кубаның әлсіреу мүмкіндігін жоққа шығармады. Жалпы алғанда, бұл ұстанымдар оның халықаралық және ішкі саяси мәселелерге транзакциялық әрі реалистік көзқарасын айқын көрсетеді⁹.

10. Америка Банкі (*Bank of America*) 2025 жылдың төртінші тоқсаны бойынша қаржылық нәтижелерін жариялап, рекордтық таза пайыздық кіріс пен сауда операцияларының жоғары серпіні есебінен нарық күткен көрсеткіштерден асып түсті. Банктің таза пайдасы бір жыл бұрынғы **6,8 млрд АҚШ долларымен** салыстырғанда **7,6 млрд АҚШ долларына** дейін өсті, бір акцияға шаққанда **0,98 АҚШ долларын құрады**, ал нарықтық консенсус-болжам

⁹ <https://www.reuters.com/world/us/key-quotes-president-trumps-interview-with-reuters-2026-01-15/>

0,96 АҚШ доллары деңгейінде болған. Түсім көлемі **28,5 млрд АҚШ долларын** құрап, Уолл-стриттің күтулерінен жоғары нәтиже көрсетті.

Негізгі өсім факторы ретінде **таза пайыздық кіріс айқындалды**: ол жылдық есепте **9,7%** артып, **15,75 млрд АҚШ долларына** жетті. Банк 2026 жылдың бірінші тоқсанында таза пайыздық кірістің шамамен **7% өсуін күтуде** және 2026 қаржы жылының қорытындысы бойынша **5-7%** аралығындағы өсім болжамын растады.

Несиелер мен лизинг көлемі жылдық есепте **8%** ұлғайып, **1,17 трлн АҚШ долларын** құрады, бұл тұтынушылар тарапынан да, бизнес тарапынан да сұраныстың тұрақты екенін көрсетеді. Сауда операцияларынан түскен табыс **10% өсіп, 4,5 млрд АҚШ долларына жетті**, бұған қаржы нарықтарындағы құбылмалылықтың артуы ықпал етті¹⁰.

11. Америка Құрама Штаттарында тұтыну инфляциясы желтоқсан айында айлық есепте **0,3%** дейін жеделдеді, бұл негізінен **азық-түлік тауарлары мен тұрғын үйді жалға алу** бағаларының өсуімен байланысты болды. Осы ретте базалық инфляция, яғни азық-түлік пен энергия бағаларын есепке алмағанда, салыстырмалы түрде қалыпты деңгейде қалып, айлық есепте **0,2%** құрады. Жылдық көрсеткіш бойынша тұтыну бағалары индексі **2,7%** деңгейінде тіркеліп, қараша айындағы мәнге және нарықтық күтулерге сәйкес келді. Бұл қаңтар айындағы отырыста **Федералдық резерв жүйесінің пайыздық мөлшерлемелерді өзгеріссіз қалдырады** деген болжамдарды нығайтты.

Үй шаруашылықтарының бюджетіне ең жоғары қысымды **азық-түлік бағаларының айлық есепте 0,7% өсуі** көрсетті, бұл 2022 жылғы қазан айынан бергі ең жоғары өсім

¹⁰ <https://www.reuters.com/business/finance/bank-america-profit-climbs-trading-surges-volatile-markets-2026-01-14/>

болып табылады, сондай-ақ **тұрғын үйге қатысты шығындар** айлық есепте **0,4%** артты. Әсіресе сиыр етінің бағасы бір ай ішінде **1,0%**, жылдық есепте **17,8%** қымбаттады, стейктер **3,1%**, кофе **1,9%**, ал үйден тыс тамақтану қызметтері **0,7%** өсті. Жұмыртқа бағасының **8,2%** төмендеуіне қарамастан, азық-түлік инфляциясы әлеуметтік тұрғыдан аса сезімтал негізгі фактор болып қала береді.

Базалық инфляция жалпы алғанда ұстамды көрінгенімен, оның ішінде жекелеген қысым ошақтары сақталуда. Атап айтқанда, әуе билеттерінің бағасы **5,2%**, қонақүйлер қызметінің құны **2,9%**, медициналық қызметтер бағасы **0,4%** өсті. Сонымен қатар пайдаланылған автомобильдер бағасы **1,1%** төмендеді, жиһаз бен тұрмыстық тауарлар да арзандады. Экономистер қаңтар айында **бизнес субъектілері жыл басында бағаларды дәстүрлі түрде қайта қарайтындықтан**, инфляцияның уақытша жеделдеуі мүмкін екенін ескертеді¹¹.

¹¹ <https://www.reuters.com/business/us-consumer-prices-increase-expected-december-2026-01-13/>

12. Америка Құрама Штаттары 2025 жылғы желтоқсан айында бюджет тапшылығының рекордтық деңгейін тіркеді, оның көлемі **145 млрд АҚШ долларын** құрап, бір жыл бұрынғы көрсеткіштен **67% жоғары** болды. Негізгі себеп ретінде **мемлекеттік шығыстардың күрт өсуі** аталады, бұл президент **Дональд Трамп** кезеңінде енгізілген тарифтерден түсетін түсімдердің сақталуына қарамастан, кірістер көлемінен едәуір асып түсті.

Америка Құрама Штаттарының Қаржы министрлігінің деректеріне сәйкес, желтоқсан айында таза кедендік түсімдер 27,9 млрд АҚШ долларына дейін төмендеді, ал алдыңғы айларда бұл көрсеткіш шамамен 30 млрд АҚШ долларын құраған. Бұл тарифтік шаралардың әсері бәсеңдеуі мүмкін екенін көрсетеді. Сонымен қатар 2026 қаржы жылының алғашқы үш айында **баж салығы есебінен 90 млрд АҚШ доллары** жиналды, бұл өткен жылдың сәйкес кезеңіндегі 20,8 млрд АҚШ долларымен салыстырғанда айтарлықтай жоғары. Алайда жекелеген сауда келісімдері шеңберінде

тарифтердің төмендетілуі және Жоғарғы соттың кейбір баждарға қатысты ықтимал теріс шешімі аталған кірістердің одан әрі қысқару қаупін арттырады.

Желтоқсан айында шығыстардың күрт ұлғаюына **әскери мақсаттағы шығындардың 98 млрд АҚШ долларына дейін жетуі**, яғни жылдық есепте **25% өсуі**, сондай-ақ төлемдердің күнтізбелік ауысулары әсер етті. Қаржы жылының басынан бері бюджет тапшылығы **602 млрд АҚШ долларын** құрады, бұл формалды түрде өткен жылғы деңгейден төмен болғанымен, **мемлекеттік қарыз бойынша пайыздық шығыстар 355 млрд АҚШ долларына дейін өсіп, 15% ұлғаюды көрсетті** және борыштық жүктеменің артқанын айғақтайды. Жалпы алғанда, келтірілген деректер фискалдық қысымның күшейіп келе жатқанын растайды: рекордтық кірістерге қарамастан, **шығыстар кірістерден жылдамырақ өсіп, бюджет тапшылығы** мәселесін одан әрі бекіте түсуде¹²

¹² <https://www.reuters.com/business/us-posts-record-145-billion-december-deficit-outlays-outpace-receipts-2026-01-13/>

Канада

1. Канаданың Премьер-Министрі **Марк Карни АҚШ президенті Дональд Трамптың Газа секторын қалпына келтіру үшін құрылған "Бейбітшілік кеңесіне"** кіруге шақыруын **қабылдауға келісті**, бірақ ресми тағайындау әлі рәсімделмеген. Трамп басқаратын кеңес Израиль мен ХАМАС арасындағы атысты тоқтату режимін және Палестина тарапы шамамен үш жылға созылатын **газа инфрақұрылымын қалпына келтіруді қоса алғанда, 20 тармақты реттеу** жоспарын жүзеге асыруды бақылайды.

Кеңестің құрамына АҚШ, халықаралық қаржы институттарының өкілдері және бұрынғы саяси көшбасшылар кірді, бұл процесті саяси және инвестициялық басқаруды тар халықаралық форматта шоғырландыруға деген ұмтылысты көрсетеді¹³.

¹³ <https://torontovka.com/news/canada/2026-01-18/karni-primet-predlozhenie-trampa-voyti-v-sovet-mira-po-vosstanovleniyu-sektora-gaza-151683>

2. Канада мен Қытай алдын-ала **екіжақты сауда келісіміне қол жеткізді**, онда Пекин канадалық бірқатар ауылшаруашылық тауарларына баж салығын төмендетеді, ал Оттава қытайлық **электромобильдер нарығын ашады**. Қытай ағымдағы жылдың наурыз айына дейін рапс тарифтерін **15% - ға дейін** төмендетуге міндеттенді, ал рапс ұны, Омар, краб және бұршақ кем дегенде жылдың соңына дейін баж салығынан босатылады. Бұған жауап ретінде Канада жылына **49-50 мың қытайлық электромобильдерді 6,1% тарифтік мөлшерлемен импорттауға рұқсат береді**, бұл Карни кезіндегі алғашқы осындай келісім болды және іс жүзінде көпжылдық сауда дауын аяқтады¹⁴.

¹⁴ <https://torontovka.com/news/canada/2026-01-16/dvustoronnee-soglashenie-kitay-snizit-poshliny-na-kanolu-kanada-otkroet-rynok-dlya-elektromobil-151563>

3. 2025 жылы Канада шамамен **393,5 мың адамға тұрақты тұрғын мәртебесін берді**, бұл үкімет белгілеген Levels жоспары бойынша **395 мың мақсатты** көрсеткіштен **2 мыңға ғана төмен** (Канаданың иммиграциялық жоспары). 2026-2027 жылдарға көші-қон өсімін **халық санының 1% - нан төмен** ұстай отырып, жыл сайын **380 мың адамды қабылдау жоспарланған**.

Бір мезгілде уақытша резиденттер саны рекордтық **176 479 адамға қысқарды**, өйткені шілдеден қазанға дейін тек **163 026 жаңа нұсқасын беру** кезінде **339 505 рұқсат аяқталды**, бұл көші-қон саясатының демографиялық өсуді тұрақтандыруға баса назар аударуының өзгеруін көрсетеді¹⁵.

4. Канаданың Федералды Үкіметі төрт жыл ішінде

федералды қызмет санын **28 мың лауазымға азайту жоспары аясында мемлекеттік қызметкерлерге ықтимал қысқартулар туралы хабарлаудың ауқымды процесін бастады**. Мақсат-жалпы штатты 2024 жылғы наурыздағы ең жоғары **367 772 қызметкерден 2028-2029 қаржы жылына қарай 330 мыңға дейін төмендету және 60 миллиард АҚШ долларға дейін үнемдеу**. Қазірдің өзінде жекелеген ведомстволар жүздеген позициялардың жойылғанын растайды, бұл ретте Үкімет кадрлардың табиғи айналымына және **68 мыңға жуық қызметші хабарламалар алған мерзімінен бұрын зейнетке шығу бағдарламаларына ставка жасайды**¹⁶.

5. Канаданың Федералды Үкіметі дағдарысқа қарсы **суицидтік көмек көрсету желісін қаржыландыруды тағы екі жылға ұзартып**, осы мақсаттарға **120 миллион АҚШ долларға дейін бөлді**. Қызмет 2023 жылдың қараша айында іске қосылғаннан бері операторлар **800 мыңнан астам қоңыраулар мен**

¹⁵ <https://torontovka.com/news/canada/2026-01-15/kanada-v-2025-godu-prinyala-3935-tys-postoyannyh-zhiteley-151509>

¹⁶ <https://torontovka.com/news/canada/2026-01-15/federalnye-vedomstva-nachinayut-uvedomlyat-gosudarstvennyh-sluzhaschih-o-vozmozhnyh-sokrascheni-151463>

хабарламаларды өңдеді, бұл қызметке жоғары сұранысты көрсетеді. Шешім Статистика аясында қабылданды, оған сәйкес елде жыл сайын 4,5 мыңға жуық адам өз-өзіне қол жұмсау салдарынан қайтыс болады, бұл психикалық денсаулықты қолдауды әлеуметтік саясаттың басым бағытына айналдырады¹⁷.

¹⁷ <https://torontovka.com/news/canada/2026-01-16/ministr-zdravoohraneniya-kanady-obyavila-o-prodlenii-finansirovaniya-nacionalnoy-antikrizisnoy--151605>

Еуропалық Одақ

1. 25 жылдық келіссөздерден кейін **Еуропалық Одақ (ЕО) Оңтүстік Американың Меркосур блогымен сауда келісіміне қол қойып**, 700 млн адамға арналған еркін сауда аймағын құрды. Екі жақ 17 қаңтарда Парагвайдың Асунсьон қаласында қол қойды, бірақ әрі қарай келісімді ратификациялау Еуропалық Парламентте өтеді. Соған орай, қызу пікірталас күтілуде.

Еурокомиссия басшысы **Урсула фон дер Лейен** "Тарифтердің орнына әділ сауданы" таңдауын ұзақ мерзімді серіктестік пен көпжақты сауда ережелерін қорғауға бағытталған **стратегиялық шешім** деп атады. Келісім **өнеркәсіп, ауыл шаруашылығы және қызмет көрсету саласындағы тарифтердің шамамен 90%-ын біртіндеп алып тастауды, 344 еуропалық географиялық белгілерді қорғауды және Меркосур елдеріндегі мемлекеттік сатып алуларды**

еуропалық компаниялар үшін ашуды көздейді. ЕО осы келісім негізінде, жыл сайын кедендік баждардан 4 млрд еуродан астам үнемдеуді және Қытайға тәуелділікті азайтуды, және маңызды минералдардың жеткізілуін күшейтуді күтеді.

Келісім ЕО-дағы келіспеушіліктерді анықтады. Нақтырақ айтқанда, Германия мен Испания келісімді қолдады, ал Франция Еуропалық фермерлерге төнетін қауіп негізінде қарсы шығып отыр. Париж сезімтал секторларда импорт 5% - дан асатын болса, тарифтерді қалпына келтіру мүмкіндігіне ие болады, сондай-ақ негізгі ауылшаруашылық тауарларына тарифсіз қол жеткізуге шектеу қойылды. ЕО-ның Меркосурға экспорты 2040 жылға қарай 39% - ға өседі деп күтілуде. Енді ратификациялау туралы шешім толығымен Еуропарламентке байланысты¹⁸.

¹⁸ <https://www.euronews.com/my-europe/2026/01/17/eu-seals-contentious-trade-deal-with-mercosur-countries>

2. Қараша айында еуроаймақ 9,9 млрд еуро көлемінде сыртқы сауда профицитін тіркеді (*шамамен 11,5 млрд АҚШ доллары*), бұл қазан айындағы деңгейден едәуір төмен және нарықтық күтулерден нашар болды. Eurostat мәліметтері бойынша, профициттің төмендеуі сыртқы сұраныстың әлсіреуін және негізгі серіктестермен сауданың әлсіз динамикасын көрсетеді.

Еуроаймақ елдерінің әлемнің қалған бөлігіне **экспорты** жылдық мәнде 3,4% - ға, **240,2 млрд еуроға дейін қысқарды**, ал **импорт 1,3% - ға, 230,3 млрд еуроға дейін төмендеді**. Нәтижесінде профицит өткен аймен салыстырғанда 5,5 млрд еуроға қысқарды. Жалпы ЕО бойынша сауданың оң сальдосы **8,1 млрд еуроны** құрады.

Блоктың ең ірі **экспорттық нарығы болып табылатын АҚШ-қа** ЕО жеткізілімдері жылдық мәнде **20,3% - ға, 37,4 млрд еуроға дейін төмендеді**. Қытайға экспорт 1,2% - ға, ал Ұлыбританияға экспорт 6% - ға қысқарды. Сонымен қатар, Қытайдан импорт 3,8% - ға өсіп, оның ЕО-дағы ең ірі тауар жеткізушісі мәртебесін растады,

ал АҚШ-тан сатып алу 7,1% - ға төмендеді¹⁹.

3. Қытайдың Мемлекеттік валюталық бақылау басқармасы мен Bloomberg есептеулеріне сәйкес, 2025 жылы қытайлық компаниялардың шетелде есеп айырысуда еуроны пайдалануы 2010 жылдан бері рекордтық қарқынмен өсіп, 22,8% - ға өсіп, 1,18 трлн юаньға (*169 млрд АҚШ доллары*) **жетті**.

Еуро-есеп айырысулардың өсуі Қытай мен Еуропалық Одақ арасындағы сауданың жандануымен тұспа-тұс келеді: тауар айналымының жалпы көлемі 828,1 млрд АҚШ долларды құрады, бұл 2024 жылмен салыстырғанда 5,4% - ға жоғары.

Еуро қытайлық компаниялардың барлық валюталық түсімдері арасында ең жылдам дамып келе жатқан есеп айырысу валютасына айналды. Бұл геосаяси шиеленістің күшеюі жағдайында да ЕО-мен экономикалық байланыстардың күшеюін көрсетті. Еуроодағы есептеулердің артуы Қытайдың блоктың ең ірі сауда серіктестерінің бірі ретіндегі

¹⁹ <https://www.aa.com.tr/en/economy/eurozone-sees-115b-trade-surplus-in-november-down-from-october/3800177>

маңызды рөлін және еуроның халықаралық есептеулердегі стратегиялық маңыздылығының артып келе жатқанын көрсетеді²⁰.

4. ЕО мен Аустралия ақпан айында көптен күткен сауда келісіміне қол қою үшін өнімдерді импорттау бойынша соңғы келіссөздерді жүргізуде.

Еуропалық комиссияның президенті Урсула фон дер Лейен мәміле жасау үшін Австралияға баруы керек. Бұл мәмілеге тараптар 2018 жылдан бері тараптар үш рет қол қоюға тырысқан. Негізгі кедергі-ЕО-ға австралиялық сиыр мен қой етінің экспортына квоталар аясында болып табылады. Брюссель шамамен 24 мың тонна сиыр еті мен 20 мың тонна қой предлагает ұсынады, ал Австралия шамамен екі есе көп талап етеді.

МЕРКОСУР-мен келісім жасау мысалы компромисске келудің шектеулі мүмкіндіктерін

көрсетті, өйткені ЕО-ның алты елі, соның ішінде Франция мен Польша еуропалық фермерлерді қорғауға алаңдаушылық білдірді. Тараптар сонымен қатар фета және просекко сияқты ЕО заңымен қорғалған өнімдердің атауларын сақтау туралы дауласады.

Аустралия Қытайдың шектеулерінен кейін нарықтарды белсенді түрде әртараптандыруда және ЕО-ны стратегиялық серіктес ретінде көреді: 2024 жылы тауар айналымы 109,7 млрд аустралиялық долларға жетті (73,4 млрд. АҚШ доллары). ЕО-мен жасалған мәміле 2030 жылға қарай Австралиялық ЖІӨ-ге 7,4 млрд аустралиялық долларға қосуы мүмкін, сонымен бірге еуропалық шарап, алкоголь және ірімшік өндірушілеріне мүмкіндіктер ашады²¹.

5. Дональд Трамп Гренландияны сатып алу тақырыбын қайта көтерді, ол бойынша АҚШ Президенті Гренландия тұрғындарына 10-100 мың АҚШ доллар көлемінде тікелей төлемдерді беруді талқылады. Бұл АҚШ-тың

²⁰ <https://www.bloomberg.com/news/articles/2026-01-16/china-s-euro-settlements-jump-most-since-2010-on-eu-trade-boom?srnd=phx-economics-v2>

²¹ <https://www.ft.com/content/85c56240-1652-4180-ba06-b5ad44b78192>

аралға тек саяси арандатушылық ретінде ғана емес, үлкен қызығушылығын білдіретінін көрсетеді. Гренландия стратегиялық тұрғыдан Солтүстік Америка мен Еуропа арасында орналасқан және қазірдің өзінде американдық Pituffik ерте ескерту базасының мекені болып табылады. АҚШ үшін арал, ең алдымен, арктикалық қауіпсіздік пен маңызды минералды ресурстардың, соның ішінде сирек кездесетін металдар мен мұнай мен газдың әлеуетті кен орындарының қоры тұрғысынан құнды, ал Гренландияның инвестициялар үшін экономикалық құндылығы шектеулі: ЖІӨ 3,5–4 млрд АҚШ долларды құрайды, халық саны 56 мың адам, экспорттың 90% - ға жуығы балыққа тиесілі. Аралдың алынған ресурстарының құны 186 млрд АҚШ долларға дейін жетуі мүмкін деп есептеледі, ал геологиялық әлеуеті 4 трлн АҚШ доллардан асады²².

АҚШ-тың осы мәлімдемелері аясында **еуропалық көшбасшылар** Трамптың аралды сату

талабымен байланыстырған жаңа тарифтер қаупіне **бірігіп жауап беруге уәде берді**. ЕО мұндай қауіптерді "қабылдауға болмайтын" деп санайды және оларды **саяси шантаж ретінде қарастырады**. Брюссель мен одақтастар егемендіктің сақталуын атап өтті, миссиялар арқылы Арктиканың қатысуын күшейтті және АҚШ-тың қоғамдық сатып алулар мен нарыққа қол жетімділігін шектеу үшін ЕО-ның **антикоерсиялық құралын белсендіруді** талқылады. Германия мен Франция американдық тауарларға Тарифтердің төмендеуін тоқтата тұруға шақырды, бұл рұқсат етілмеген қысым сызығы қазірдің өзінде қиылысқанын атап өтті²³.

6. Еуроодақ Украинаға 90 млрд еуро көлемінде ірі несие беруді жоспарлап отыр, бұл ретте қаражаттың негізгі бөлігі еуропалық өнімді, ең алдымен қару-жарақты сатып

22

<https://www.euronews.com/business/2026/01/15/greenlands-value-explained-could-trump-really-buy-the-danish-island>

²³ <https://www.euronews.com/my-europe/2026/01/17/eu-vows-coordinated-response-to-trumps-tariffs-threat-over-greenland-sale>

алуға бағытталатын болады. Еуропалық комиссияның ұсынысына сәйкес, Киев негізінен ЕО компанияларынан техника мен жабдықты сатып алуы керек. Ол Еуропада қажетті өнім болмаған кезде және "шұғыл қажеттілік" жағдайларын қоспағанда жүзеге асырылады. Мұндай жағдайларда ЕО-дан тыс сатып алу тек комиссияның мақұлдауымен мүмкін болады.

Несие алдағы екі жыл ішінде Украинаны қолдауға және АҚШ-тың қаржылық көмегінің күрт төмендеуіне арналған. Жалпы сомадан **60 млрд еуроны әскери қажеттіліктерге**, ал 30 млрд еуроны базалық мемлекеттік қызметтерді қаржыландыруға бағыттау көзделіп отыр. **Бірінші траншты** механизм түпкілікті бекітілгеннен кейін **сәуір айында аудару жоспарлануда.**

Атап өтерлік, ұсыныста несиені өтеудің нақты мерзімі жоқ. ЕО жылына шамамен 3 млрд еуроға бағаланатын пайыздарды төлеуді өз мойнына алуға ниетті және қарыздың өзі белгісіз мерзімге "ұзартылуы" мүмкін. Болашақта Брюссель бұл міндеттемелерді жабу үшін Ресейдің мұздатылған активтерін пайдалануды жоққа

шығармайды, дегенмен саяси тұрғыдан бұл опция әлі де сезімтал²⁴.

7. 2025 жылы Германия экономикасы 2022 жылдан бері алғаш рет өсуді көрсетіп, екі жылдық құлдырауды аяқтады. **ЖІӨ бір жыл ішінде де, төртінші тоқсанда да 0,2% - ға өсті,** бұл талдаушылардың болжамдарымен сәйкес келді және тұтыну шығындарының өсуі мен ауқымды мемлекеттік қолдаудың нәтижесі болды. Канцлер Фридрих Мерц инфрақұрылым мен қорғаныс шығындарының бұрын-соңды болмаған пакетін, соның ішінде 500 млрд еуроға арналған арнайы қорды іске қосты. Бұл көпжылдық фискалдық консерватизмнен бас тартуды көрсетеді және ұзақ уақыт ішінде алғаш рет экономиканы ынталандырды²⁵.

Алайда, бұл ретте **жабдықтар мен машиналарға салынған инвестициялар 2,3% - ға, ал жалпы инвестициялар 0,5% - ға төмендеді.** АҚШ-тың жоғары тарифтеріне, еуроның нығаюына және Қытайдың

²⁴ <https://www.bloomberg.com/news/articles/2026-01-14/eu-s-90-billion-ukraine-loan-to-mostly-support-european-firms?srd=phx-economics-v2>

²⁵ <https://www.bloomberg.com/news/articles/2026-01-15/german-economy-grows-for-first-year-since-2022-on-spending-boost?srd=phx-economics-v2>

бәсекелестігіне байланысты Экспорт 0,3% -ға қысқарды, бұл **сауда профицитінің** 2024 жылғы 241 млрд еуродан **110 млрд еуроға дейін төмендеуіне** әкелді-бұл жиырма жылдан астам уақыттағы ең төменгі деңгей. Ал импорт 3,6% -ға өсті²⁶.

Экономика жандануының алғашқы белгілеріне қарамастан, соның ішінде өнеркәсіптік өндіріс пен тапсырыстардың өсуіне қарамастан, әсіресе қорғаныс секторында экономистер Германия экономикасының проблемалары **терең және құрылымдық болып қала беретінін атап өтті.**

2026 жылға арналған болжам бойынша ЖІӨ-нің шамамен 1% өседі, алайда тұрақты қалпына келтіру үшін құрылымдық реформалар мен өнеркәсіпке инвестициялар қажет. Автоөнеркәсіптегі құлдырау, жұмыс орындарының қысқаруы, әлеуметтік шиеленістің артуы және популистік күштерді қолдау қаупі де сақталады²⁷.

8. Франция 20 жылдық мемлекеттік облигациялардың жаңа шығарылымын сәтті орналастырды, бұл ұсыныстан он есе асатын сұраныс бойынша 10 млрд еуро жинады. Бұл жоғары Бюджеттік тәуекелдерге қарамастан инвесторлардың тұрақты сенімін көрсетеді. Мәміле ағымдағы жылға бекітілген бюджеттің болмауы және дефициттің өсуі жағдайында нарық үшін маңызды сынақ болды. Бұл Орталық банк басшысы "қауіпті аймаққа" жақындағандығының көрсеткіші деп санайды.

Бастапқыда банктер арқылы орналастыру 7 млрд еуроға дейін жетеді деп күтілген, бірақ жоғары қызығушылық бұл көрсеткіштен айтарлықтай асып түсті. **20 жылдық Француз облигацияларының кірістілігі шамамен 4,09% құрайды.** Бұл 2011 жылдан бергі ең жоғары деңгейлердің бірі, және Францияның қаржылық жағдайдың қатаюын да,

²⁶ <https://www.reuters.com/world/europe/german-economy-rose-02-2025-2026-01-15/>

²⁷ <https://www.bloomberg.com/news/articles/2026-01-15/german-economy-grows-for-first-year-since-2022-on-spending-boost?srnd=phx-economics-v2>

фискалдық белгісіздік сыйлықақысын да көрсетеді.

Аукцион нәтижелері нарықтар Францияны саяси бытыраңқылық пен ұзаққа созылған бюджеттік келіссөздер жағдайында да қаржыландыруға дайын екенін көрсетеді. Сонымен бірге мұндай сенімнің тұрақтылығы биліктің бюджеттік стратегияны келісу және тапшылық пен қарыз траекториясын бақылауды сенімді түрде көрсету қабілетіне байланысты болады²⁸.

²⁸ <https://www.bloomberg.com/news/articles/2026-01-14/france-s-bond-sale-to-test-demand-as-budget-risks-danger-zone?srnd=phx-economics-v2>

ҚХР

1. Қытай экономикасы 2025 жылы орташа өсім көрсетті, алайда жылдың соңына қарай өсім қарқыны айтарлықтай баяулады. Бұл ішкі сұраныстың әлсіздігі мен құрылымдық теңгерімсіздіктердің сақталып отырғанын аңғартады. Жыл қорытындысы бойынша жалпы ішкі өнім (ЖІӨ) 2024 жылмен салыстырғанда шамамен **5%** өсті, бұл үкімет белгілеген «шамамен 5%» деңгейіндегі ресми мақсатқа сәйкес келді және сыртқы әрі ішкі сын-қатерлер жағдайында маңызды нәтиже болды.

Сонымен бірге, төртінші тоқсандағы өсім алдыңғы үш тоқсанмен салыстырғанда әлсіз болды. ЖІӨ жылдық мәнде **4,5%-ға** артты, бұл соңғы үш жылдағы ең төмен тоқсандық көрсеткіш болып, үшінші тоқсандағы **4,8%** деңгейінен төмен қалыптасты. Бұл жылдың соңында экономикалық белсенділіктің баяулағанын көрсетеді, оның негізгі себептері – үй шаруашылықтарының тұтынуының әлсіздігі және

инвестициялық белсенділіктің төмендеуі.

Тоқсандық негізде, яғни алдыңғы тоқсанмен салыстырғанда, қазан–желтоқсан айларында Қытай экономикасы шамамен **1,2%-ға** өсті. Бұл көрсеткіш сарапшылар болжамынан сәл жоғары болғанымен, ішкі сұраныстағы мәселелерді толық өтеуге жеткіліксіз болды.

Негізгі секторлар бойынша деректерді талдағанда, өнеркәсіп өндірісі өсімнің басты қозғаушы күштерінің бірі болып қалғаны байқалады. Мәселен, желтоқсан айында өнеркәсіптік өндіріс жылдық мәнде шамамен **5,2%-ға** артты. Өнеркәсіп пен экспорт салыстырмалы түрде тұрақты болғанымен, тұтыну мен инвестиция көрсеткіштері әлдеқайда әлсіз көрінді. Желтоқсанда бөлшек сауда көлемінің өсімі небәрі **0,9%** болды, бұл сарапшылар күткен деңгейден едәуір төмен және тұрғын үй нарығындағы қиындықтар мен кеңірек құрылымдық проблемалар

аясында тұтынушылардың сенімсіздігін көрсетеді.

Инвестициялық белсенділік те әлсіз болып қалды. 2025 жылдың қорытындысы бойынша негізгі капиталға салынған инвестициялар шамамен **3,8%**-ға қысқарды, бұл ұзақ уақыттан бергі алғашқы жылдық төмендеу болды. Өсіресе жылжымайтын мүлік секторындағы инвестициялар қатты зардап шекті: олар жылдық мәнде шамамен **17,2%**-ға төмендеп, тұрғын үй нарығындағы дағдарыстың тереңдеп жатқанын көрсетті.

ЖІӨ-нің жалпы өсімінің орташа деңгейде болуы, өнеркәсіп секторының салыстырмалы түрде мықты болуы және ішкі сұраныстың әлсіздігі Қытай экономикасындағы кең ауқымды құрылымдық мәселелерді айқындайды. Олардың қатарына жылжымайтын мүлік нарығындағы ұзаққа созылған құлдырау, тұтынушылар мен инвесторлардың сақтығы, сондай-ақ экономикалық модельді ішкі тұтынуға көбірек бағытталған жүйеге көшіру

қажеттілігі жатады²⁹.

2. Дүйсенбі күні Азияның қор нарықтары әртүрлі бағытта қозғалып, сыртқы факторлардың қысымында саудаланды. Инвесторлар геосаяси тәуекелдер мен Қытайдан жарияланған жаңа экономикалық деректердің жиынтығын бағалады. Бір жағынан, Қытай экономикасының төртінші тоқсандағы көрсеткіштері аралас сипатта болды, екінші жағынан, Гренландияны сатып алу мәселесі төңірегіндегі талқылаулар мен АҚШ тарапынан енгізілуі мүмкін тарифтерге байланысты геосаяси шиеленістің күшеюі нарық қатысушыларының сақтығын арттырды.

恒生指數
HANG SENG INDEXES

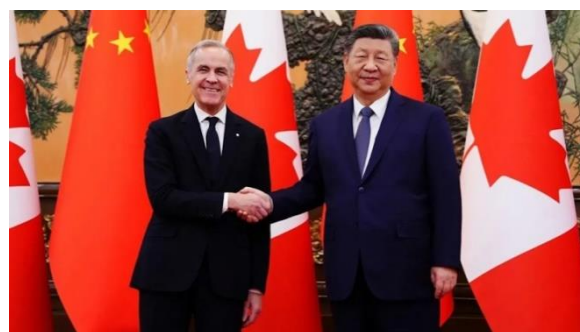
Гонконгтың Hang Seng қор индексі шамамен **1,0–1,05%**-ға төмендеп, алдағы маңызды экономикалық жарияланымдар мен кең

²⁹ <https://www.cnbc.com/2026/01/19/china-q4-gdp-growth-2025-target-retail-sales-industrial-output-investment-income-employment.html>

ауқымды жаһандық тәуекелдер аясында инвесторлардың сенімсіздігі сақталып отырғанын көрсетті. Қытайдың материктік биржаларында **CSI 300** индексі де орташа төмендеу көрсетті, дегенмен өнеркәсіп өндірісінің салыстырмалы түрде мықты деректері шығындардың ауқымын шектеді.

Валюта және тауар нарықтары да тәуекелдердің күшейгенін аңғартты. АҚШ доллары жапон иенасы мен швейцар франкі сияқты «қауіпсіз» валюталарға қатысты әлсіреді, ал алтын мен күміс қорғаныш активтерге капиталдың ағылуы нәтижесінде күрт қымбаттап, тарихи ең жоғары деңгейлерге жетті.

Соңында, Қытайдан жарияланған жаңа экономикалық деректер - төртінші тоқсанда ЖІӨ өсімінің **4,5%**-ға дейін баяулауы және жылдық өсімнің **5%** деңгейінде қалыптасуы — нарық тарапынан екіұшты қабылданды. Күшті экспорт пен өнеркәсіп өндірісі белгілі бір оптимизм тудырғанымен, ішкі сұраныстың әлсіздігі өңірлік нарықтар үшін әлі де маңызды белгісіздік факторы болып қала береді³⁰.

3. 2026 жылдың қаңтар айының ортасында Канада мен Қытай бірнеше жылға созылған шиеленіс пен тарифтік даулардан кейін екі ел арасындағы экономикалық қатынастардың сипатын елеулі түрде өзгертуге бағытталған **алдын ала, бірақ маңызды сауда келісіміне** қол жеткізгенін жариялады. Канаданың премьер-министрі Марк Карни Пекинге жасаған ресми сапары барысында тараптар негізгі тауарлар бойынша кедендік баждарды айтарлықтай төмендету және жауапты секторлардағы кедергілерді алып тастау жөнінде уағдаласқанын мәлімдеді. Бұл қадам екіжақты қатынастарды «қайта жүктеудің» маңызды кезеңі ретінде бағаланды.

Канада Қытайдың электр көліктеріне (EV) қатысты сауда саясатын қайта қарауға келісті. 2024 жылы енгізілген және қытайлық электромобильдер үшін канадалық нарықты іс

³⁰ <https://www.cnn.com/2026/01/19/asia-markets-china-gdp-greenland-nikkei-kospi-hang-seng.html>

жүзінде жауып тастаған **100% тарифтің** орнына енді жыл сайын **49 000 көлікке дейін** ең қолайлы режим шарттарымен **6,1% жеңілдетілген мөлшерлеме** бойынша импорттауға мүмкіндік беріледі. Бұл көлемдер тарифтік қақтығыстар ушығуына дейінгі деңгейге шамамен сәйкес келеді: 2023 жылы Қытай Канадаға **41 678 электромобиль** экспорттаған болатын.

Тараптар сондай-ақ квотаны кезең-кезеңімен кеңейту туралы келісті. Келісім шарттарына сәйкес, алдағы бес жыл ішінде Қытайдан әкелінетін электромобильдердің жылдық ең жоғары көлемі шамамен **70 000 бірлікке дейін** ұлғаяды.

Канада тарапынан жасалған бұл қадамдарға жауап ретінде Қытай канадалық экономика үшін аса маңызды аграрлық экспортқа салынатын тарифтерді едәуір қысқартуға уәде берді. Атап айтқанда, Қытай нарығындағы ең ірі канадалық экспорттық өнімдердің бірі саналатын канола тұқымына (шамамен 4 млрд АҚШ доллары көлемінде) салынатын баж салығы 2026 жылдың **1 наурызынан бастап** бұрынғы жиынтық мөлшерлеме

— **84% шамасынан 15% деңгейіне дейін** төмендетіледі. Сонымен қатар Қытай канадалық өзге де өнімдерге, соның ішінде канола өнімдеріне, омарларға, крабтарға және бұршаққа қатысты антидискриминациялық тарифтерді кемінде жылдың соңына дейін жоюға келісті. Бұл шаралар фермерлер, балықшылар мен қайта өңдеу саласы үшін экспорттық жүктемені айтарлықтай жеңілдетуі тиіс.

Аталған қадамдар канадалық өндірушілерге шамамен **3 млрд АҚШ доллары** көлемінде жаңа экспорттық тапсырыстар ашып, Пекиннің жауапты тарифтерінен кейін қатты шектелген Қытай нарығындағы маңызды сегменттерге қайта қол жеткізуге мүмкіндік береді. 2025 жылы енгізілген бұл қарсы шаралар Қытайдың канадалық тауар импортын бір жыл ішінде шамамен **10,4%-ға** қысқартқан еді.

Таза сауда мәселелерінен бөлек, келісім экономикалық ынтымақтастықтың кеңірек элементтерін де қамтиды. Қытай канадалық азаматтар үшін визалық талаптарды алып тастауға, сондай-ақ жоғары

деңгейдегі экономикалық және қаржылық диалогты қайта бастауға уәде берді. Бұдан бөлек, тараптар ауыл шаруашылығы, энергетика, қаржы және өзге де салалардағы ынтымақтастықты кеңейтуді көздеп отыр. Марк Карни Канада алдағы **15 жылда энергетикалық инфрақұрылымды екі есе арттыруды және 2030 жылға қарай** Азия нарықтарына сұйытылған табиғи газ жеткізілімін жылына **50 млн тоннаға дейін** ұлғайтуды жоспарлап отырғанын атап өтті.

Осылайша, электр көліктері мен ауыл шаруашылығы өнімдеріне қатысты тарифтер жөніндегі келісімдер Канада мен Қытай арасындағы сауда қақтығысының бәсеңдей бастағанының айқын белгісіне айналып, ұзақ жылдарға созылған қарсы шаралардан кейін экономикалық ынтымақтастықтың жаңа кезеңінің басталуын білдіреді³¹.

4. Қытайдың «Бір белдеу, бір жол» бастамасының ауқымы 2025 жылға қарай **75%-ға өсіп, 213,5 млрд АҚШ долларына**

жетіп, рекордтық деңгейге көтерілді. Бұл туралы **Financial Times** басылымы Griffith University мен Қытайдың Green Finance & Development Center жүргізген зерттеуге сілтеме жасап хабарлады.

Өсімнің негізгі бөлігі ірі газ жобалары мен «жасыл» энергетика саласындағы жобалар есебінен қамтамасыз етілді. 2025 жылы Қытай **350 келісімге** қол қойды, ал бір жыл бұрын **293 келісім** жасалып, олардың жалпы құны **122,6 млрд АҚШ долларын** құраған еді. Бастама іске қосылған сәттен бері оның аясындағы келісімшарттар мен инвестициялардың жиынтық көлемі шамамен **1,4 трлн АҚШ долларына** бағаланып отыр.

2025 жылы энергетикалық жобалардың құны **93,9 млрд АҚШ долларына** жетіп, «Бір белдеу, бір жол» бастамасы тарихындағы ең жоғары көрсеткішті тіркеді. Бұл көрсеткіш 2024 жылмен салыстырғанда екі еседен астам өсімді білдіреді. Сонымен қатар металлургия және тау-кен өнеркәсібіне салынған инвестициялар да айтарлықтай

³¹ <https://www.cnbc.com/2026/01/17/canada-and-china-slash-tariffs-on-evs-and-canola-in-reset-of-ties.html>

артып, рекордтық **32,6** млрд
АҚШ долларына жетті³².

32

<https://www.rbc.ru/rbcfreenews/696cf28e9a79473d52b1a687>

Жапония

1. Жапониядағы үй шаруашылықтарының бағаның одан әрі өсуіне қатысты күтулері жоғары деңгейде сақталуда, бұл ақша-несие саясатын қалыпқа келтіру үдерісін жалғастыруға алғышарттарды күшейтеді. **Жапония Банкі** жүргізген желтоқсан айындағы сауалнамаға сәйкес, үй шаруашылықтарының **86%** алдағы бір жыл ішінде бағаның өсуін күтеді, ал инфляция бойынша орташа болжам жылына **11,6%** құрайды. Бес жылдық көкжиекте бағаның өсуін респонденттердің **83%** болжайды. Бұл көрсеткіш алдыңғы сауалнамамен салыстырғанда біршама төмендегенімен, инфляциялық күтулердің орныққанын әлі де айқын көрсетеді.

Нақты инфляция нысаналы деңгейден тұрақты түрде жоғары қалып отыр. Қараша айында тұтыну бағаларының базалық индексі **3,0%** жетті, ал азық-түлік бағалары жылдық есепте **7,0%** өсіп, халықтың нақты

табыстарына түсетін қысымды күшейтті. Осындай жағдайда негізгі пайыздық мөлшерлемені **0,75%** дейін көтеріп қойған Жапония Банкі, әсіресе иенаның әлсіреуі инфляциялық тәуекелдерді одан әрі күшейте берсе, саясатты қосымша қатаңдату мүмкіндігін қарастыруы ықтимал. Дегенмен алдағы отырыста реттеуші, жоғары ықтималдықпен, сақтық танытып, күту ұстанымын сақтайды³³.

2. Жапонияда алда өтетін кезектен тыс сайлаулар тұтыну салығын, ең алдымен азық-түлік өнімдеріне салынатын **салықты төмендету ықтималдығын арттыруда**. Биліктегі Либералдық-демократиялық партияның басшылығы, сондай-ақ ірі оппозициялық күштер мұндай қадамды жоғары инфляцияның үй шаруашылықтарына түсіріп отырған қысымын жұмсартудың

³³ <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/japan-households-expect-prices-keep-rising-survey-shows-2026-01-19/>

бір тетігі ретінде ашық түрде жоққа шығармайды. Азық-түлік өнімдеріне қолданылып отырған **8%** салықты екі жылға дейінгі мерзімге уақытша алып тастау мүмкіндігі талқыланды, ал жекелеген оппозициялық саясаткерлер бюджет кірістерінің орнықты балама көздері табылған жағдайда салықты тұрақты түрде төмендету қажеттігін алға тартуда. Бұл риторика Жапонияда инфляцияның төрт жылға жуық уақыт бойы Жапония Банкі белгілеген **2%** нысаналы деңгейден жоғары болып отырғанын ескере отырып, өмір сүру құнына қатысты саяси сезімталдықтың артқанын көрсетеді.

Қаржы нарықтары мұндай белгілерге сақтықпен жауап беруде. Салықтың төмендеуі жылына шамамен **5 триллион иенаға**, яғни шамамен 31,7 млрд АҚШ долларына тең бюджет кірістерінің қысқаруына әкелуі мүмкін, бұл мемлекеттік қаржының орнықтылығына

қатысты алаңдаушылықты күшейтіп, он жылдық жапон мемлекеттік облигацияларының кірістілігін соңғы отыз жылға жуық уақыттағы ең жоғары деңгейге дейін жеткізді. Сарапшылар рекордтық бюджет пен ауқымды ынталандыру шаралары жағдайында фискалдық тәртіптің одан әрі әлсіреуі инфляцияны жеделдетіп, облигациялар нарығына қысымды күшейтуі мүмкін екенін және бұл Жапония Банкі үшін ақша-несие саясатын байыппен қалыпқа келтіру міндетін күрделендіретінін ескертеді³⁴.

3. Америка Құрама Штаттарының қаржы министрі **Скотт Бессент валюта бағамының шамадан тыс құбылмалылығын** тежеу үшін Жапонияны ақша-несие саясатын **«салмақты түрде қалыптастыруға және оны айқын әрі түсінікті түрде жеткізуге»** шақырды. Бұл туралы Жапонияның қаржы министрі Сацуки Каятамамен өткен кездесудің қорытындысы бойынша Америка Құрама Штаттарының Қаржы министрлігі таратқан мәлімдеме айтылды. Аталған пікірлер

³⁴ <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/japans-looming-election-heightens-chance-sales-tax-cut-2026-01-19/>

иенаның күрт әлсіреуі және Токио тарапынан ықтимал валютаның нарығына араласу жөніндегі күтулер аясында жасалды.

Бұған дейін Скотт Бессент иенаға түсіп отырған қысымды Жапония Банкі тарапынан пайыздық мөлшерлемелерді жеделірек көтеру арқылы азайтуға болатынын атап өткен болатын. Атап айтқанда, **Жапония Банкі** желтоқсан айында негізгі мөлшерлемені **0,75%** дейін көтерген еді. Өз кезегінде Токио билігі иенаның «біржақты құнсыздануына» қарсы шаралар қабылдауға дайын екенін мәлімдеп, қандай да бір нұсқаларды жоққа шығармайтынын жеткізді.

Қалыптасқан жағдай **Жапония Банкі** жүргізіп отырған саясатты қалыпқа келтіру қарқынына халықаралық назардың күшейіп келе жатқанын, сондай-ақ бұл үдерістің инфляцияға және халықтың өмір сүру құнына ықпалына деген алаңдаушылықтың артқанын айқын көрсетеді³⁵.

4. **Reuters** агенттігі жүргізген сауалнама нәтижелеріне сәйкес, жапон компания-

ларының үштен екісінен астамы **Қытаймен қарым-қатынастардың ушығуы Жапония экономикасына қазірдің өзінде зиян келтіріп отырғанын** немесе алдағы уақытта **кері әсер ететінін** атап өтті. Қатынастардың нашарлауына премьер-министр **Санаэ Такаитидің Тайваньға қатысты мәлімдемелері** түрткі болып, Пекиннің қатаң реакциясын туындатты. Компаниялардың **44%** теріс салдармен қазірдің өзінде бетпе-бет келді немесе жақын арада соған тап болады деп күтуде. Негізгі факторлар ретінде Қытайдан келетін **туристік ағынның қысқаруы**, қосарлы мақсаттағы тауарлар экспортына қойылған шектеулер, сондай-ақ Жапония шамамен **60%** деңгейінде тәуелді болып отырған **сирек жер элементтерін жеткізудегі іркілістер** тәуекелі аталады. **Респонденттердің жартысына жуығы** қақтығыс ұзаққа созылған жағдайда Қытаймен байланысты бизнесті қайта қарау немесе қысқарту мүмкіндігін жоққа шығармайды.

³⁵ <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/bessent-urges-sound-boj-policy-address-excess-fx-volatility-2026-01-14/>

Сыртқы тәуекелдер аясында компаниялардың шамамен үштен екісі Жапония Банкі қабылдаған негізгі пайыздық мөлшерлемені 0,75% дейін көтеру жөніндегі соңғы шешімді иенаның әлсіреуін тежеу үшін негізді қадам деп бағалады. Алайда саясатты одан әрі қатаңдату мәселесіне қатысты пікірлер екіге бөлінді. Компаниялардың 32% келесі қадам **2026 жылдың екінші жартысында жасалады** деп күтсе, бизнестің бір бөлігі мөлшерлеменің бір пайызға дейін өсуі инвестициялық белсенділікті шектеуі мүмкін деген алаңдаушылық білдірді. Nikkei Research компаниясы Reuters үшін жүргізген сауалнама Жапония экономикасына түсіп отырған қосарланған қысымды айқын көрсетеді: бір жағынан Қытай тарапынан туындап отырған **геосаяси тәуекелдер, екінші жағынан ел ішіндегі ақша-несие саясатының қатаңдауына көшу үрдісі**³⁶.

5. Tokyo Shoko Research атты жеке талдама-

лық орталықтың зерттеуіне сәйкес, Жапонияда 2025 жылы **корпоративтік банкроттықтар саны 10 300 жағдайға дейін өсті**, бұл 2013 жылдан бергі **ең жоғары көрсеткіш** болып отыр. Аталған көрсеткіш жылдық есепте **2,9 пайызға артты** және **өсім қатарынан төртінші жыл жалғасқанын** көрсетті, дегенмен 2024 жылмен салыстырғанда өсу қарқынының баяулауы байқалады. Бизнеске негізгі қысым көрсеткен факторлар ретінде **иенаның әлсіздігі салдарынан шығындардың өсуі, шикізат бағасының қымбаттауы және жұмыс күші тапшылығының күрделене түсуі** аталады.

Өсіресе кадр тапшылығына тікелей байланысты банкроттықтар саны **рекордтық деңгейге жетіп, 397 жағдайды құрады**. Компаниялар үшін қосымша тәуекелдер ретінде **пайыздық мөлшерлемелердің алдағы кезеңде өсуі**, Америка Құрама Штаттарының **сауда саясаты** және Жапония мен Қытай арасындағы қатынастардың **нашарлауы** көрсетіледі. Осы ахуал аясында тұтынушылық көңіл күй де әлсіреуде: ішкі сұранысқа бағдарланған салалардағы іскерлік күтулер индексі желтоқсан айында **48,6**

³⁶ <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/two-thirds-japan-firms-see-tension-with-china-hurting-economy-2026-01-14/>

тармаққа дейін төмендеп, бей-тарап деңгейден төмен қалып отыр³⁷.

6. Жапония **2019 жылдан бергі алғашқы ірі реформаны** шетелдік инвестицияларды тексеру жүйесіне енгізуге дайындалуда. Жаңа өзгерістер билік органдарына егер мәмілелер **ұлттық немесе экономикалық қауіпсіздікке қатер төндіреді деп танылса**, үлестерді кейіннен екінші рет қарау тәртібімен **сатуды талап ету құқығын береді**. Бұл шаралар ең алдымен **тәуекелі жоғары инвесторларға**, соның ішінде шетелдік мемлекеттермен байланысты компанияларға бағытталған және **негізгі жеткізу тізбектері мен технологияларды қорғауды** көздейді.

Сарапшылардың бағалауынша, енгізілетін өзгерістер Жапонияның реттеу режимін **Америка Құрама Штаттары, Ұлыбритания және Германия тәжірибесіне** едәуір жақындатады, өйткені аталған елдерде осындай өкілеттіктер бұрыннан қолданыста бар.

LSEG

Ережелердің қатаңдатылуына қарамастан, талдаушылар **нарыққа** ықпал **шектеулі** болады деген пікірде. 2025 жылы Жапониядағы бірігу және жұтылу саласындағы кіріс мәмілелерінің көлемі **45%-ға** артып, **33 млрд АҚШ долларына** жетті. Бұған корпоративтік басқару реформалары мен шетелдік инвесторлар қызығушылығының өсуі ықпал етті. Күтіліп отырғандай, жаңа шаралар мәмілелердің басым бөлігін қамтымайды және негізінен жекелеген жағдайларға, әсіресе қытайлық инвесторлардың қатысуымен жасалатын келісімдерге қатысты қолданылуы мүмкін. Заңның бүкіл қолданылу кезеңінде Жапония ресми түрде небәрі бір ғана мәмілені, атап айтқанда 2008 жылы **Electric Power Development** (Жапониядағы ірі энергетикалық компания, 1952 жылы құрылған) компаниясын сатып алу әрекетін, бұғаттаған. Бұл бақылау тетігінің ұстамды әрі нысаналы сипатта екенін айқын көрсетеді³⁸.

³⁷ <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/japans-bankruptcy-cases-hit-12-year-high-2025-survey-shows-2026-01-13/>

³⁸ <https://www.reuters.com/sustainability/boards-policy-regulation/japans-greater-oversight-foreign-investments-unlikely-interrupt-ma-boom-2026-01-09/>

Ресей

1. Қараша айында Ресейдің АҚШ мемлекеттік облигацияларына салған инвестициялары бір ай бұрынғы **30 млн АҚШ долларынан 29 млн АҚШ долларына** дейін азайды.

АҚШ мемлекеттік қарызының ең ірі ұстаушылары тізімінде бірінші орынды Жапония сақтап қалды. Оның салымдары бір ай ішінде **1,2 трлн АҚШ долларынан 1,202 трлн АҚШ долларына** дейін өсті. Екінші орында Ұлыбритания тұр: қазан айының қорытындысындағы **877,9 млрд АҚШ долларымен** салыстырғанда, оның көрсеткіші **888,5 млрд АҚШ долларына** дейін артты. Үшінші орынды, өткен айдағыдай, Қытай иеленіп отыр, алайда оның АҚШ қарызындағы инвестициялары қысқарып, **688,7 млрд АҚШ долларынан 682,6 млрд АҚШ долларына** дейін төмендеді³⁹.

2. Қараша айында Ресей Испанияға **57 млн еуроға** уран экспорттады. Осылайша, Испания шамамен **бес жылға жуық үзілістен кейін** Ресейден уран импортын қайта бастады. Бұған дейінгі соңғы жеткізілім **2020 жылдың желтоқсанында** жүзеге асқан, ол кезде импорт көлемі небәрі **1,3 млн еураны** құраған.

Қарашада Испания Ресей уранын сатып алған **Еуропалық одақтағы жалғыз ел** болды. Қазан айында Ресейден уранды тек Франция ғана импорттаған еді, ал күздің басында жеткізілімдер тек Германияға бағытталған болатын⁴⁰.

3. 2025 жылдың қаңтар–қараша айларында Польша Ресейден тыңайтқыш импортын

³⁹ <https://ria.ru/20260116/investitsii-2068228754.html>

⁴⁰ <https://ria.ru/20260116/uran-2068382211.html>

рекордтық **555,1 млн еуроға** дейін ұлғайтып, жылдық көрсеткішпен салыстырғанда **1,5 есеге** өсті. Бұл көрсеткіш **1999 жылдан бергі ең үлкен сатып алу сомасы** болып отыр, ал 2024 жылы импорт көлемі тек **365,4 млн еуро** болған еді.

Негізінен Польша Ресейден **азоттық тыңайтқыштарды** сатып алды (*323 млн еуро*), сонымен қатар **аралас тыңайтқыштар** (*132,2 млн еуро*) және **калийлік тыңайтқыштар** (*99,8 млн еуро*) да импортталды. Айта кетерлігі, қараша айында поляк компаниялары Ресейден тыңайтқыш импортын бірден **үш есе өсіріп, 15,3 млн еуро-дан 48,3 млн еуроға** жеткізді⁴¹.

4. 2025 жылдың қараша айында **Еуропалық Одақ (ЕО) Ресей мұнайын сатып алу көлемін тарихи минимумға – 127,5 млн еуроға дейін азайтты**. Айлық көрсеткішпен салыстырғанда, еуропалық

компаниялар Ресей мұнайын **2,5 есе қысқартып**, оны **127,469 млн еуроға** жеткізді. 1988 жылдан бері қолжетімді деректер бойынша ЕО үшін мұндай төмен айлық сатып алу көлемі бұрын-соңды тіркелмеген.

Сонымен қатар, 2025 жылдың қаңтар–қараша айларында ЕО-ға Ресей мұнайын жеткізу көлемі **3,8 млрд еуро**ны, ал 2024 жылдың осы кезеңінде бұл көрсеткіш **5,8 млрд еуро** болған. Осылайша, мұнай экспорты ЕО-ға **1,5 есе қысқарды**.

ЕО елдері арасында ең қатты қысқарған сатып алушы – Чехия: қаңтар–қараша айларында **78% төмендеп, 288,3 млн еуро** деңгейіне жетті. Ал Германия мен Нидерланды 2025 жылы толығымен ресейлік мұнайдан бас тартты; 2024 жылдың осы кезеңінде олар сәйкесінше **6,9 млн** және **580,8 млн еуро** көлемінде сатып алған еді.

ЕО ішінде ресейлік мұнай импортын арттырған жалғыз ел – **Словакия** болды. Оның сатып алуы 2025 жылдың қаңтар–қараша айларында **6,7% өсіп, 1,9 млрд еуроға** жетті⁴².

⁴¹ <https://ria.ru/20260117/polsha-2068465659.html>

⁴² <https://ria.ru/20260119/neft-2068678255.html>

Орталық Азия Елдері

1. **Өзбекстанның Орталық Банкі** 2026-2027 жылдары реттеу мен қадағалау сапасын арттыруға бағытталған банк жүйесін реформалаудың неғұрлым күрделі кезеңіне кіріседі. 2026 жылы коммерциялық банктердің халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (ХҚЕС) толық көшуі, активтердің жіктелуін Базель мен ХҚЕС 9 талаптарына сәйкес келтіру, сондай-ақ қаржылық тұрақтылық жөніндегі кеңес құру көзделген.

2027 жылы ICAAP (*Internal Capital Adequacy Assessment Process, капиталдың жеткіліктілігін бағалаудың ішкі процесі*), ақпаратты ашуға қойылатын талаптар, банктерді санациялау тетіктері мен салымдарға кепілдік беру жүйесін қоса алғанда, **Базель III стандарттарын** енгізу жоспарланып отыр. Қосымша 2026-2027 жылдары шоғырландырылған қадағалау элементтері, тәуекелге бағдарланған капиталға үстемеақылар және

тәуекелдерді басқарудың жаңартылған жүйелері енгізілетін болады, бұл қаржы секторының **Базель комитетінің 29 базалық қағидаттарына** сәйкестігін қамтамасыз етуге тиіс⁴³.

2. 2026 жылдың қаңтарынан бастап **Өзбекстанда табиғи газдың көтерме және бөлшек саудасын**, сондай-ақ қара және түсті металдардың сынықтарын дайындауды, қайта өңдеуді және өткізуді **міндетті лицензиялау енгізіледі**. Әрбір лицензия үшін мемлекеттік баж 30 БРК (*Базовый расчеттік көрсеткіш*) мөлшерінде белгіленеді, бұл **12,36 миллион АҚШ долларына тең**, ал лицензиясыз қызмет үшін айыппұл 300 БРК немесе **123,6 миллион соманы** құрайды. Заң бәсекелестік нарықтық ортаны қалыптастыруға бағытталған және салаларды

⁴³ <https://www.spot.uz/ru/2026/01/16/banking-reform/>

монополиясыздандырудың жалғасы болып табылады, 2025 жылдан бастап мемлекеттік компаниялардың металл сынықтарын дайындауға және экспорттауға, сондай-ақ газ бен электр энергиясын тасымалдауға және сатып алуға айрықша құқықтары жойылды⁴⁴.

3. 2025 жылдың соңына қарай **Өзбекстанның сыртқы сауда айналымы** алғаш рет **80 миллиард АҚШ доллардан** асты, экспорт **33,5 миллиард АҚШ долларға**, ал шетелдік инвестициялар ағыны **43 миллиард АҚШ доллардан** асты. Жыл ішінде халықаралық іс-шаралар барысында шамамен **160 миллиард АҚШ долларға** инвестициялық және сауда келісімдеріне қол қойылды.

75 елге экспорт шамамен 4,5 миллиард АҚШ долларға өсті, бұл сыртқы сауда географиясының кеңеюін көрсетеді. Билік сонымен қатар дипломатиялық миссиялар үшін

экспорттық кірістер, туристік ағындар және заңды еңбек миграциясы сияқты негізгі өнімділік көрсеткіштерін (KPI) енгізді, осылайша тұрақты өсімді қамтамасыз етудегі экономикалық дипломатияның рөлін күшейтті⁴⁵.

4. Экономикалық зерттеулер және реформалар орталығының мәліметтері бойынша, 2025 жылы **Өзбекстанның банк секторының таза кірісі 57%** - ға өсіп, **13,5 трлн сомға** жетті (шамамен 1,1 млрд. АҚШ доллар). Банктердің жиынтық активтері 892,9 трлн сомды құрады (74,2 млрд. АҚШ доллар), тоқсанда шамамен **30 трлн сомға** өсті, ал несие портфелі бір жылда 13% - ға, ал депозиттер **31% - ға өсті**.

Проблемалық кредиттердің үлесі бір жыл бұрынғы **4,3% - бен салыстырғанда 3,5% - ға** дейін төмендеді, ал капитал жеткіліктілігінің көрсеткіштері ең төменгі нормативтерден **1,4 еседен астам асып түсті**, бұл сектордың қаржылық тұрақтылығының нығайғанын көрсетеді⁴⁶.

⁴⁴ <https://lex.uz/ru/docs/7996018>

⁴⁵ https://t.me/Press_Secretary_Uz/6852

⁴⁶ <https://www.spot.uz/ru/2026/01/15/banks-cerr/>

5. Кыргызстанда желтоқсан айының соңында жанар-жағармай материалдарының бөлшек саудадағы бағасы литріне **1-1,5 сомға** төмендегені тіркелді, бұл Ресейдің мұнай өңдеу зауыттарынан жанармайдың көтерме жеткізілімдерінің маусымдық арзандауымен және қаңтар айында ішкі нарыққа түскен жекелеген партиялардың төмен бағамен сатып алынуымен байланысты. Бағаның төмендеуі шектеулі сипатқа ие болып, жекелеген автожанармай құю станцияларын ғана қамтыды, ал бағаның алдағы динамикасы айқын емес күйінде қалып отыр және Ресейдегі мұнай өңдеу зауыттарының жұмысын қайта бастауынан кейін қалыптасатын жаңа көтерме бағалар деңгейіне, сондай-ақ жеткізілімдер бойынша келісімшарттық шарттардың қалыптасуына тәуелді болады.

Қырғызстанның макроэкономикалық конъюнктурасы үшін бұл төмендеу көлік шығындары мен

инфляциялық қысымға орташа тежеуші әсер етеді, алайда орта мерзімді перспективада жанармай бағасының тұрақты арзандау үрдісін қалыптастырмайды⁴⁷.

6. Қырғызстанның Қаржы министрлігі **19 қаңтарға** жоспарланған, мерзімі **12 ай** болатын коммерциялық банктердің депозиттеріне бюджеттің уақытша бос қаражатын орналастыру жөніндегі аукцион жариялады, оның жалпы көлемі **20 млрд сомды** (220 млн АҚШ доллар) құрайды. Қаражаттар **21 лот** бойынша, әр лоттың көлемі **100 млн-нан 2,8 млрд сомға дейін** (1,1-30,8 млн АҚШ доллар), жылдық **11%** бастапқы пайыздық мөлшерлемемен және орналастырудың бірыңғай мерзімімен бөлінеді, бұл бюджет өтімділігін басқару және банк секторын қолдау үшін депозиттік құралдарды пайдалануды көрсетеді. Аукционды өткізу **Қырғыз қор биржасына** жүктелген, бұл қаржы нарығында қаражатты бөлудің нарықтық тетігін және

47

https://24.kg/ekonomika/358122_tsenyi_natoplivo_vky_irgyzstane_snizilis_na1-15_soma/

операциялардың ашықтығын қамтамасыз етеді⁴⁸.

7. Қырғызстанда **2021-2025 жылдары** тау-кен өндіру саласы геологиялық барлау жұмыстарының жандануына, пайдалы қазбалар қорының мемлекеттік балансын кеңейтуге және қайта өңдеу жобаларын іске қосуға байланысты тұрақты өсім көрсетуде, ал негізгі нәтижелер **2024-2025 жылдарға** тиесілі болды. **2024 жылы** Кумтор кен орнында жүргізілген геологиялық барлау жұмыстарының қорытындысы бойынша алтын қоры **147,4 тоннаға** ұлғайтылды, бұл кеніштің пайдалану мерзімін едәуір ұзартуға мүмкіндік береді, сондай-ақ Кумтордың қалдық қоймасындағы **121 тонна алтын мен 225 тонна**

күміс қоры мемлекеттік балансқа енгізілді, жобаны іске асырудың есептік мерзімі **17 жылды** құрайды, осы ретте **2025 жылдың бірінші жартысында** жобалық жұмыстар аяқталып, бірқатар өндірістік нысандар пайдалануға берілді. Сонымен қатар Нарын облысындағы Солтон-Сары кен орнының Бучук учаскесінде алтын байыту фабрикасы пилоттық режимде іске қосылып, алтын өндіру басталды, ал көмір саласында **2024 жылдың басынан** бастап қатты отынды өндіруге **34 лицензия** беріліп, Ош облысындағы Қожо-Келен және Беш-Бурхан кен орындарын қоса алғанда, **20-дан астам жаңа учаскілер** пайдалануға енгізілді. Қабылданып жатқан шаралар шикізаттық базаны нығайтуға, ішкі нарықты отын-энергетикалық ресурстармен қамтамасыз етуге және елдің экспорттық әлеуетін кеңейтуге бағытталған⁴⁹.

8. Қырғызстанда **2025 жылдың қорытындысы бойынша 715,7 млн АҚШ**

48

https://24.kg/ekonomika/358023_minfin_obyyavil_auktion_porazmescheniyu_20milliardov_somov_vdepozit_yi_kombankov/

49

https://24.kg/ekonomika/357852_vkyrgyzstane_vyrosl_i_zapasy_zolota_iuglya_chno_proishodit_vgornoy_o_trasli/

доллар көлемінде инвестиция тартылды, бұл **8 471 жаңа жұмыс орнын** құруға және ел өңірлерінде ондаған жаңа кәсіпорынды іске қосуға мүмкіндік берді, сонымен қатар субұлттық деңгейде инвестициялық және өнеркәсіптік саясаттың жандануын көрсетеді. Ең үлкен үлес **Чүй облысына** тиесілі болды, онда **35 кәсіпорын** ашылып, **3 731 жұмыс орны** құрылды, сондай-ақ **Баткен облысында** (13 кәсіпорын және 1 066 жұмыс орны) және **Бишкек қаласында** (6 кәсіпорын және 1 348 жұмыс орны) жоғары көрсеткіштер тіркелді, бұдан бөлек жаңа өндірістер **Жалал-Абад, Ош, Ыстықкөл, Нарын** және **Талас облыстарында** да іске қосылды. Жиынтық көрсеткіштер өңірлердегі инвестициялық белсенділіктің кеңеюін, жұмыспен қамтуды қолдауды және экономиканың өндірістік базасының біртіндеп нығаюын айқындайды⁵⁰.

9. Тәжікстанның Истиклол қаласында өнеркәсіптік инвестициялық жобалардың бірқатары іске асырылуда, олар **үш жаңа кәсіпорынның** құрылысын және **шамамен 630 жұмыс орнын** ашуды көздейді, бұл Соғды облысының өнеркәсіптік базасын кеңейту бағытын көрсетеді. Негізгі жоба ретінде қорғасын, күміс және мыс өндіруге арналған **«Тәжік-Қытай тау-кен өнеркәсіптік компаниясының»** металлургиялық кәсіпорнының **екінші кезегін** іске қосу қарастырылған, оның жұмысы басталғаннан кейін жұмыспен қамтылғандардың жалпы саны **500 адамға** жетіп, өндіріс көлемі айтарлықтай ұлғаяды.

Сонымен қатар тәулігіне **100 тонна әктасты** өңдеу қуатына және жылына **100 мың тонна әк** өндіру жобалық қуатына ие екі кәсіпорынның құрылысы жүргізілуде, бұл қосымша **шамамен 130 жұмыс**

50

https://24.kg/ekonomika/357803_investitsii_na715milli_onov_vkr_zagod_sozdali_pochti_85_tyisyachi_rabochih_mest/

орнын құруды қамтамасыз етеді және құрылыс пен оған ілеспе салаларды дамытуға бағытталған. Жалпы алғанда, аталған жобалар өңір өнеркәсібін әртараптандыруға, жұмыспен қамтуды арттыруға және инфрақұрылымды кеңейту аясында өндірістік әлеуетті нығайтуға бағытталған⁵¹.

10. Тәжікстанда **2026 жылғы 1 қыркүйектен бастап** халықтың табысын арттыруға бағытталған шаралар пакеті күшіне енеді, ол мемлекеттік және бюджеттік сектор қызметкерлерінің жалақысын, зейнетақылар мен шәкіртақыларды ұлғайтуды көздейді және ішкі сұранысқа қосымша фискалдық ынталандыру қалыптастырады. Ең төменгі жалақы мөлшері айына **1 300 сомони** деңгейінде белгіленеді, мектепке дейінгі және жалпы орта білім беру мекемелері қызметкерлерінің лауазымдық жалақысы **25%-ға**, ал білім беру, ғылым, мәдениет, спорт, денсаулық сақтау, әлеуметтік қорғау салаларында, сондай-ақ мемлекеттік билік органдарында, құқық қорғау

құрылымдарында және қарулы күштерде **20%-ға** арттырылады.

Денсаулық сақтау саласындағы базалық жалақы **20%-ға** өсіп, **893 сомониді** құрайды, сонымен қатар мемлекеттік қызметшілер мен әскери қызметшілердің санаты мен атағына қарай тарифтік коэффициенттерді есептеу үшін базалық жалақылар қайта қаралады. Студенттердің, оның ішінде президенттік шәкіртақылардың мөлшері әскери және ведомстволық оқу орындарының курсанттарын қоспағанда, **20%-ға** ұлғайтылады. Сондай-ақ сақтандыру, еңбек және әлеуметтік зейнетақыларды индексстеу көзделіп, базалық зейнетақы **2025 жылғы инфляция деңгейінде**, бірақ белгіленген мөлшердің кемінде **15%-ына** арттырылады, бұл тұтастай алғанда бюджет саясатының әлеуметтік бағыттылығын күшейтіп, орта

⁵¹ <https://avesta.tj/2026/01/15/v-istiklole-stroyat-3-novyh-predpriyatiya-i-sozdadut-630-rabochih-mest/>

мерзімді перспективада мемлекеттік шығыстар параметрлеріне ықпал етеді⁵².

11. Тәжікстанның 2026 жылға арналған мемлекеттік бюджеті жобасында кірістер 65 млрд сомони деңгейінде, шығыстар 67 млрд сомони көлемінде жоспарланған, ал тапшылық ЖІӨ-нің шамамен 1%-ын құрайды, бұл фискалдық жүктеменің бақыланатын деңгейде сақталуын көрсетеді. Кіріс бөлігінің негізін 48,4 млрд сомони көлеміндегі салықтық және салықтық емес түсімдер, сондай-ақ бюджетті қолдауға арналған гранттар құрайды, оның ішінде 41,8 млрд сомони салықтық кірістерге, 5,4 млрд сомони салықтық емес түсімдерге және 1,17 млрд сомони халықаралық қаржы ұйымдарының гранттарына тиесілі.

Қосымша түрде 13,4 млрд сомони мемлекеттік инвестициялық жобаларды іске асыруға арналған гранттар мен кредиттер есебінен және 3,26 млрд сомони бюджеттік ұйымдардың арнайы

қаражаттары есебінен көзделген. Бюджеттің шығыс бөлігі негізінен отын-энергетикалық кешенді, білім беру мен әлеуметтік қорғауды қаржыландыруға бағытталған, ал тапшылықты жабу қарыз алу және мемлекеттік бағалы қағаздарды орналастыру арқылы жоспарланып отыр, бұл экономикалық саясаттың инвестициялық және әлеуметтік басымдықтарына басымдық берілетінін көрсетеді⁵³.

12. 16 қаңтарда Түрікменстанның Мемлекеттік тауар-шикізат биржасында ішкі және сыртқы нарықтарда сауда-саттық өтті, оның қорытындысы бойынша бес елдің кәсіпкерлері жалпы сомасы 1 млн манат және 7,18 млн АҚШ доллары болатын 11 мәміле жасасты. Сыртқы нарықта Ауғанстан, Өзбекстан,

⁵² <https://avesta.tj/2026/01/15/v-tadzhikistane-s-1-sentyabrya-2026-goda-povysyat-oklady-pensii-i-stipendii/>

⁵³

<https://asiaplus.tj.info/ru/news/tajikistan/economic/20260118/gosbyudzheta-tadzhikistana-2026-kuda-poidut-dengi>

Украина және Түркия компаниялары **«Түрікменхимия»** мемлекеттік концернімен **«Б» маркалы карбамидті** жеткізуге келісімшарттар рәсімдеді, ал Біріккен Араб Әмірліктері бизнес өкілдері түрікмен өндірушілерінен **кретон** мақта матасын сатып алу туралы уағдаласты. Ішкі нарықта жергілікті кәсіпкерлер **«Түрікменнебит»** мемлекеттік концернімен **«ТПП Д 30 С» маркалы полипропиленді** жеткізуге келісімдерге қол қойды, бұл химия және мұнай-химия салаларындағы экспорттық белсенділіктің сақталуын, сондай-ақ сыртқы сауда мен валюталық түсімдерді қолдауда биржалық тетіктердің рөлін көрсетеді⁵⁴.

13. Түрікменстанда **2026 жылғы 20-23 қаңтар аралығында** Ашхабад қаласында **СПЕКА** Жоғары деңгейдегі апталығы аясында **Экономикалық форум және Басқарушы кеңестің 20-сессиясы** өтеді, бұл іс-шара Түрікменстанның төрағалығымен

ұйымдастырылып, экономикалық ынтымақтастықты дамытуға арналған негізгі өңірлік платформа ретінде қарастырылады. Форумның негізгі тақырыбы **«Тұрақты даму үшін өңірлік байланыстылық»** болады, ал талқылаулар энергетикалық, көлік және сауда байланыстарын дамытуға, көлік дәліздерін цифрландыруға және қатысушы елдердің заңнамасын үйлестіруге бағытталады.

Іс-шаралар аясында сондай-ақ **СПЕКА-ның** стратегиялық құжаттарын іске асыру барысын бағалау жоспарланып отыр, оның ішінде **Транскаспий дәлізін цифрландыру жөніндегі Жол картасы мен 2030 жылға дейінгі Даму тұжырымдамасы** қамтылады, бұл өңірлік интеграцияны тереңдету және Орталық Азия экономикаларын жаһандық жеткізу және сауда тізбектеріне біріктіру басымдықтарын көрсетеді⁵⁵.

⁵⁴ <https://turkmenportal.com/ru/news/98024-predprinimateli-iz-pyati-stran-zaklyuchili-sdelki-na-birzhe-turkmenistana>

⁵⁵ <https://turkmenportal.com/ru/news/98020-ashhabad-primet-nedelyu-speka>